

**BIBLIOTĒKA KĀ
UNIVERSITĀTES INFORMĀCIJAS
UN MĀCĪBU TELPA**

**A LIBRARY AS
UNIVERSITY INFORMATION
AND EDUCATION SPACE**

**Bibliotēka kā
universitātes informācijas
un mācību telpa**

**A Library as
University Information
and Education Space**

Latvijas Universitātes Bibliotēka
The Library of the University of Latvia

2014

UDK 02(082)
Bi 126

Bibliotēka kā universitātes informācijas un mācību telpa = Library as academic information and learning space. — Rīga: Latvijas Universitātes Bibliotēka, 2014. — 212 lpp.- ISBN 978-9934-517-25-9.

Latvijas Universitātes un Ukrainas sadraudzības augstskolu pētnieku un bibliotēku darba profesionāļu rakstu kopīgais krājums atspoguļo nozares zinātniskās un lietišķās pētniecības darba rezultātus. Rakstu autori raksturo bibliotēku pakalpojumu mērķtiecīgo attīstību mūsdienu informācijas vidē un augstskolu mācību infrastruktūrā.

Krājuma sastādītāji: **Ruta Garklāva, Iveta Gudakovska, Ilga Rampāne**

Galvenā redaktore – doc. Dr.paed. **Iveta Gudakovska**, Latvijas Universitāte

Redkolēģija:

prof.em. Dr.paed. **Aīda Krūze**, Latvijas Universitāte

prof. Dr.paed. **Baiba Sporāne**, Latvijas Universitāte

doc. Dr.paed. **Žibute Petrauskiene**, Viļņas Universitāte

prof. Dr.oec. **Volodimirs Jevtukhs**, M.Dragomanova v.n. Nacionālā Pedagoģijas universitāte

doc. Ped.zin.kand. **Ludmila Savenkova**, M.Dragomanova v.n. Nacionālā Pedagoģijas universitāte

doc. Ped.zin.kand. **Irina Sevčenko**, Ukrainas nacionālā kultūras un mākslas vadošo darbinieku akadēmija

prof. Dr.filoz. **Jelena Uvarkina**, M.Dragomanova v.n. Nacionālā Pedagoģijas universitāte

prof. Dr.filoz. **Grigorijs Volinka**, Dragomanova v.n. Nacionālā Pedagoģijas universitāte

Redaktore: **Irina Tiško** (krievu valoda), **Odrija Gercāne, Ilga Mantiniece** (angļu valoda)

Bibliogrāfiskā redaktore: **Sandra Ranka**

Krājuma dizaina un maketa autore: **Ilva Paidere**

Krājumā ievietots fotogrāfijas no LU fotoarhīva un autoru personīgā arhīva.

Krājumā ievietotie raksti ir recenzēti.

Pārpublicēšanas gadījumā nepieciešama Latvijas Universitātes Bibliotēkas atļauja. Citējot atsauce uz izdevumu ir obligāta.

ISBN 978-9934-517-25-9

© Latvijas Universitātes Bibliotēka, 2014

© Rakstu autoriem, 2014

UDK 02(082)
Li 042

Library as academic information and learning space = Bibliotēka kā universitātes informācijas un mācību telpa. – Rīga : Library of the University of Latvia, 2014. – 212 p.- ISBN 978-9934-517-25-9.

The collection of papers of the researchers and library professionals of the University of Latvia and Ukrainian universities reflects on scientific and applied research activities. The authors of the articles describe the purposeful development of library services in the modern-day information world and academic infrastructure.

Compilers: **Ruta Garklava, Iveta Gudakovska, Ilga Rampane**

Editor-in-chief – as.prof. Dr.paed. **Iveta Gudakovska**, University of Latvia

Editorial board:

prof.em. Dr.paed. **Aida Kruze**, University of Latvia

prof. Dr.paed. **Baiba Sporane**, University of Latvia

doc. Dr.paed. **Zibute Petrauskiene**, Vilnius University

prof. Dr.oec. **Volodymyr Jevtukh**, M. Dragomanova National Pedagogical University

doc. Dr.paed. **Ludmila Savenkova**, M. Dragomanova National Pedagogical University

doc. Dr.paed. **Irina Shevchenko**, National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

prof. Dr.philos. **Jelena Uvarkina**, M. Dragomanova National Pedagogical University

prof. Dr.philos. **Grigorij Volinka**, M. Dragomanova National Pedagogical University

Editors: **Irina Tisko** (krievu valoda), **Odrija Gercane** (angļu valoda)

Bibliography editor: **Sandra Ranka**

Design and layout: **Ilva Paidere**

Photos from the photo archive of the University of Latvia and the authors' personal archives.

All articles are peer-reviewed.

In the case of reproduction permission of the Library of the University of Latvia is required. In the case of citation references are required.

ISBN 978-9934-517-25-9

© The Library of the University of Latvia, 2014

© The Authors, 2014

SATURS || CONTENT

PRIEKŠVārds	7
PREFACE	9
BIBLIOTĒKAS PAKALPOJUMI UN STUDIJU INFORMATĪVĀ ATTĪSTĪBA	
LIBRARY SERVICES AND INFORMATION STUDY DEVELOPMENT	11
Людмила Савенкова. Бібліотека університету як інформаційно-навчальне середовище: практики організації	
<i>University library as an information-educational sphere: organizational practice</i>	12
Олена Уваркіна. Інформатизація освіти як умова сучасного розвитку університетської бібліотеки	
<i>Application of information in education as a development condition for university library</i>	18
Олена Шумбар. Форми обслуговування користувачів бібліотеки вищого навчального закладу у віртуальному середовищі	
<i>Forms of service for higher-educational establishment library users in the virtual environment</i>	25
Илга Рампане. Некоторые аспекты организации и качества фонда свободного доступа и услуг академической библиотеки	
<i>Some aspects of the organization and quality of the open access collection and services in the academic library</i>	31
Анжела Авдейкина, Илга Рампане. От закрытых фондов к фондам открытого доступа: практический опыт работы Библиотеки Латвийского университета	
<i>From closed to open access stocks: the practical experience of the Library of the University of Latvia</i>	38
Daiga Šlahota. LU Bibliotēkas medicīnas informācijas resursi un pakalpojumu kvalitāte	
<i>Medical information resources and service quality in the Library of the University of Latvia</i>	47
Gita Rozenberga. Daži aspekti no pētījuma «Citēšanas principi Latvijas Universitātē»	
<i>Some aspects from research «Principles of citation in the University of Latvia»</i>	52
ELEKTRONISKIE RESURSI BIBLIOTĒKU PAKALPOJUMU KLĀSTĀ	
ELECTRONIC RESOURCES AS A LIBRARY SERVICE	60
Sandra Ranka. E-resursu kolekcijas pārvaldība un attīstība akadēmiskajā bibliotēkā: teorētiskie un praktiskie aspekti LU Bibliotēkas darbā	
<i>The development and management of e-resources in academic library: some theoretical and practical aspects of the work of the Library of the University of Latvia</i>	61
Светлана Шевчук. Роль электронных учебно-методических комплексов в повышении информационного потенциала библиотеки	
<i>The role of electronic educational and methodical complexes in increasing the library information potential</i>	69
Екатерина Охрименко. Интеграция традиционных и электронных информационных ресурсов комплектования вузовских библиотек на примере НБ НПУ имени М. П. Драгоманова	

<i>The integration of traditional and electronic informational resources in equipping of university libraries, taking the example of the National Pedagogical Dragomanov University</i>	75
Наталія Левченко. Репозитарій університету – стан, проблеми та перспективи розвитку	
<i>University's Repository - its development, problems and prospects</i>	80
Iveta Gudakovska, Ilga Rampāne, Sandra Ranka. Open Access iniciatīvas Latvijas Universitātē un Latvijā	
<i>Open Access initiative in the University of Latvia and Republic of Latvia</i>	85
Gita Rozenberga. Aptaujas «Publicēšanās brīvpieejā (Open Access)» rezultāti	
<i>«Publication in Open Access» - survey results</i>	92

KOMPETENCES UN INFORMĀCIJAS LIETOTĀJU APMĀCĪBA

<i>COMPETENCES AND INFORMATION USERS TRAINING</i>	98
Алла Кравченко. Інформаційне суспільство та суспільство знань у контексті освітньої парадигми	
<i>The information society and knowledge society in the context of education paradigm</i>	99
Наталія Хілобоченко. Способы инициирования у студенческой молодежи интереса к самостоятельной читательской деятельности и роль библиотеки в формировании этого процесса	
<i>Initialization methods of interest for self-sustained reading habit of students and the role of a library in the formation of this process</i>	106
Тетяна Слабошевська. Медіаосвітні ресурси і технології в підготовці фахівців бібліотечної та редакційно-видавничої сфери	
<i>Media based educational resources and technologies in training of specialists for library and publishing spheres</i>	116
Ilona Vēliņa-Švilpe. Pedagoģiskā kompetence un tās vieta augstskolas bibliotēkas darbā	
<i>Pedagogical Competence and Its Place in the Work of Higher School Libraries</i>	122
Rīta Alkšbirze. Augstskolu bibliotekāru profesionālās kompetences	
<i>The professional competencies of university librarians</i>	130
Татьяна Полтавец, Наталия Трубакова. Повышение квалификации библиотекаря – важная составляющая деятельности современной университетской библиотеки	
<i>Professional training of a librarian - an important component of modern university library's work</i>	135
Дмитро Андреев. Доступ до ресурсів електронної бібліотеки – необхідний компонент інтерактивного комп'ютерного навчання	
<i>Access to e-library resources - a required component in distant training of university students</i>	144

BIBLIOTĒKU SPECIĀLĀS KOLEKCIJAS

<i>LIBRARY SPECIAL COLLECTIONS</i>	150
Mārīte Saviča. Speciālo kolekciju raksturojums informācijas avotos	
<i>The characteristics of special collections in information sources</i>	151
Ilga Mantiniece. LU profesoru Ernesta Felsberga, Pētera Šmita, Embrika Stranda speciālās kolekcijas - unikāli avoti pētniecības darbam	
<i>The special collections of professors Ernst Felsberg, Peter Schmidt and Embrik</i>	

<i>Strand of the University of Latvia - unique sources for research</i>	159
Валдис Мазулис. Оцифровка и доступность фондов Академической библиотеки Латвийского университет	
<i> Digitisation of collections at the Academic Library of the University of Latvia.....</i>	168
LATVIJA UN UKRAINA: KULTŪRU MIJIEDARBĪBA	
<i> LATVIA AND UKRAINE: CULTURAL INTERACTION</i>	174
Вента Коцере. Сотрудничество Академической библиотеки Латвийского Университета с университетами Украины	
<i> The cooperation of the Academic Library of the University of Latvia with the Ukrainian universities</i>	175
Виктор Урвачёв. Роль Отдела украинской литературы Академической библиотеки Латвийского университета в процессе интеграции украинцев Латвии	
<i> The role of the Ukrainian Literature Department of the Academic Library of the University of Latvia in the process of the integration of Ukrainians in Latvia</i>	187
FOTOMIRKĻI	
<i> PICTURES</i>	197
RAKSTU ATSLĒGVĀRDU RĀDĪTĀJS	
<i> KEYWORDS</i>	203
RAKSTU AUTORI	
<i> AUTHORS</i>	206

PRIEKŠVārds

Latvijas Universitātes Bibliotēkas un Ukrainas Nacionālās M. Dragomanova Pedagoģiskās universitātes Zinātniskās bibliotēkas sadarbības līgums, kas 2011. gadā tika noslēgts pēc Ukrainas Nacionālās M. Dragomanova Pedagoģiskās universitātes Socioloģijas, psiholoģijas un sociālo komunikāciju institūta direktora, profesora Volodimira Jevtukha iniciatīvas, ir pāraudzis radošā profesionālā divu valstu augstskolu bibliotēku sadarbībā un personīgā draudzībā. Sadarbība ir pareizais ceļš uz attīstību, radot pievienoto vērtību visiem mūsu darbiem.

No 2013. gada 19. līdz 22. jūnijam Latvijas un Ukrainas akadēmisko bibliotēku vadošie speciālisti pulcējās Rīgā, Latvijas Universitātē darbam simpozijā «Bibliotēka universitātes informācijas un mācību vidē». Dalībnieku referāti, diskusijas un viedokļu apmaiņa notika tematiskās sesijās: bibliotēku fenomens, bibliotēkas brīvpieejas krājums un akadēmisko bibliotēku pakalpojumu attīstība, e-resursi un to izmantošana universitātes bibliotēkā, augstskolu bibliotēku speciālās kolekcijas.

Bibliotēkas savā attīstībā iziet noteiktas fāzes, lai vienotos augstas kvalitātes augstskolas informācijas pakalpojumu sistēmā. Šajā Latvijas Universitātes Bibliotēkas sagatavotajā rakstu krājumā ir apkopota Zinātniskās un lietišķās pētniecības konsolidācija. Starptautiskā rakstu krājuma autori ir Rīgas simpozija referātu autori un citi Latvijas un Ukrainas augstskolu pētnieki. Pēc autoru izvēles krājumā ievietotie raksti tapuši nacionālajās, angļu un krievu valodās, un strukturēti piecās tematiskās krājuma pamatnodaļās.

Pirmajā nodaļā «Bibliotēkas pakalpojumi un studiju informatīvā attīstība» autori raksturo studiju informācijas vides pārmaiņas, ko ietekmē informācijas tehnoloģiju un bibliotēku lietotāju apkalpošanas koncepcijas maiņa. Akcentēts interneta un elektronisko resursu īpatsvara pieaugums studiju un universitātes bibliotēku darbā. Konceptuālās pārmaiņas ir saistītas ar akadēmiskās bibliotēkas informācijas krājuma brīvpieejas nodrošinājumu un aktīvu daudzveidīgu informācijas pakalpojumu sniegšanu.

Nodaļa «Elektroniskie resursi bibliotēku pakalpojumu klāstā» veltīta elektronisko resursu krājuma izveides, pārvaldības teorētiskajiem un praktiskajiem aspektiem. Īpaši uzsvērtā elektronisko mācību metodisko kompleksu loma bibliotēku informācijas potenciāla pieaugumā. Šajā kontekstā mainās informācijas krājuma komplektēšanas politika, kurā arvien nozīmīgāku vietu ieņem elektronisko resursu pieejamība. Uzsvērtā institucionālo repozitāriju nozīme, izveide un darbība augstskolu pētniecības rezultātu publicēšanā un potenciāla atspoguļošanā. Open Access iniciatīva ir pozicionēta kā elektronisko resursu racionālākā un perspektīvākā izglītības un pētniecības vide.

Strauji pieaugošajam pieprasījumam pēc bibliotēku darbinieku un informācijas lietotāju atbilstošu kompetenču līmeņa mūsdienu informācijas pasaulē ir veltīta trešā krājuma nodaļa «Kompetences un informācijas lietotāju apmācība». Studiju vides pārmaiņas paātrina informatizācijas procesus, bet nemazina grāmatas kā kultūras mantojuma nozīmi. Informācijas speciālistu un bibliotekāru profesionālajām, tehnoloģiskajām, pedagoģiskajām un citām kompetencēm ir būtiska nozīme lietotāju kompetenču izaugsmei.

Rakstu krājuma ceturtā nodaļa veltīta akadēmisko bibliotēku speciālajām kolekcijām. Sniegts jēdziena «speciālās kolekcijas» teorētiskais pamatojums un praktiski raksturotas speciālās kolekcijas kā bibliotēku krājuma īpaša daļa. Rakstu autori atspoguļojuši savu pārstāvēto organizāciju bibliotēku speciālistu darbu ar dažādām unikālām speciālajām kolekcijām, lai nodrošinātu to pieejamību lietotājiem bibliotēkās un tiešsaistē.

Noslēdzošā krājuma nodaļā «Latvija un Ukraina: kultūru mijiedarbība» ir aprakstīta Latvijas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas ilggadējā sadarbība ar Ukrainas bibliotēkām, ukraiņu literatūras un kultūras popularizēšana Latvijā.

Izdevuma nobeigumā ir informācija par rakstu autoriem, atslēgvārdu rādītājs. Latvijas un Ukrainas augstskolu bibliotēku 2013.gada vasaras simpozija dalībniekiem par skaistajiem kopīgi pavadītiem brīžiem atgādinās krājumā ievietotās fotogrāfijas, bet citus krājuma lasītājus rosinās jauniem profesionālās sadarbības projektiem.

Iveta Gudakovska,
Galvenā redaktore

PREFACE

The cooperation agreement between the Library of the University of Latvia and the National Pedagogical Dragomanov University Scientific library (Ukraine), signed in 2011 on the initiative of professor Volodymyr Yevtukh, the director of the Institute of Sociology, Psychology and Management (the National Pedagogical Dragomanov University), has grown into a creative professional collaboration and friendship between the libraries of both countries. Cooperation is the right way to development, adding value to all our works.

Leading specialists of academic libraries of Latvia and Ukraine gathered in Riga, in the University of Latvia for a symposium «Library as University Information and Education Space», that took place from the 19th to 22nd June, 2013. Thematic sessions were held for reports, discussions and exchange of views on the following: library phenomenon, open access library collection, the development of academic library services, e-resources and their usage in university libraries, special collections of university libraries.

Libraries in their progress go through certain phases, to cooperate in the system of high quality university library services. The scientific and applied research consolidation is summarized in this international collection of papers prepared by the Library of the University of Latvia. The contributors are participants of Riga symposium and other scientific researchers of universities of Latvia and Ukraine. At the authors' choice articles are written in national languages, as well as Russian and English, and are structured into five main chapters.

In the first chapter «Library Services and Information Study Development» the authors characterize the changes of information study, influenced by the shift of information technologies and library service paradigm. The increase of internet and electronic resources proportion into studies and university library work is emphasized. Conceptual changes are related to the providing of academic library collections of free access and various information services.

The chapter «Electronic resources as one of the library services» is dedicated to the theoretical and practical aspects of the creation and management of the electronic resources collection. The role of the electronic educational-methodical complex is particularly highlighted as the growing potential of library information. In this context, the acquisition policy of information collections changes - the availability of electronic resources is gaining increasing significance. The chapter emphasizes the important role of the institutional repositories - their formation and function in the publishing of academic research results as well as reflecting its potential. Open Access initiative is positioned as the most rational and perspective educational and research environment of the electronic resources.

The third chapter «Competence and information users training» is dedicated to the rapidly growing demand for the appropriate level of competence of library staff and information users in the modern-day information world. The change in the study environment accelerates the informatisation process, but does not reduce the significance of books as cultural heritage. Professional, technological, pedagogical and other competencies of information specialists and librarians are essential for the growth of user competence.

The fourth chapter is dedicated to special collections of the academic libraries. There has been provided a definition of «special collections» theoretical background and practical description of the special collections as a specific part of library collections. The

authors reflected on the work of the library professionals of their represented organisations with a variety of unique special collections to make them available to users in libraries and online.

The last chapter «Latvia and Ukraine: cultural interaction» describes the long-term co-operation of the Academic Library of the University of Latvia with the Ukrainian libraries, as well as Ukrainian literature and culture promotion in Latvia.

The edition includes the information about the authors, as well as the keyword index. The participants of the summer symposium 2013 of the Latvian and Ukrainian Academic Libraries will be reminded of the beautiful moments spent together by the photos that are included in the collection, while for other readers they will serve as encouragement for new professional cooperation projects.

Iveta Gudakovska
Editor-in-chief

A solid orange vertical bar is positioned on the left side of the page, extending from the top of the text area to the bottom.

**BIBLIOTĒKAS PAKALPOJUMI UN STUDIJU
INFORMATĪVĀ ATTĪSTĪBA**

**LIBRARY SERVICES AND INFORMATIONAL
STUDY DEVELOPMENT**

Репозитарій університету - стан, проблеми та перспективи розвитку

Наталія Петрівна Левченко

*Національний університет харчових технологій.
Науково-технічна бібліотека. Директор*

Репозитарий университета - состояние, проблемы и перспективы развития

Наталья Левченко

*Национальный университет пищевых технологий.
Научно-техническая библиотека. Директор*

University's Repository - its development, problems and prospects

Nataliya Levchenko

*National University of Food Technologies.
Scientific and Technical Library. Director*

Аннотация. В статье рассматривается опыт создания репозитария Национального университета пищевых технологий. Современный этап построения информационного общества характеризуется активным использованием виртуальной среды и формированием систем электронных информационных ресурсов. Движение за обеспечение свободного доступа к результатам научных исследований развивается во всем мире. Институционные репозитарии становятся популярным видом специальных информационных ресурсов. Задачами институционного репозитария являются обеспечение места и способа централизованного долгосрочного хранения и использования в электронном виде полных текстов документов. Подчеркивается заинтересованность университетов в открытом доступе, поскольку повышается репутация, престиж и рейтинг их в научном мире. Анализируются политики функционирования репозитария, проблемы наполнения и перспективы развития.

Ключевые слова: архивирование документов, библиотека, открытый доступ, репозитарий высшего учебного заведения, электронный архив, Webometrics, Google Scholar.

Abstract. This article examines the experience of creating the repository of the National University of Food Technologies. Modern stage of creating information society is characterized by wide usage of virtual reality and forming electronic information sources. As the world moves towards open access to the scientific results, the institutional repository becomes a popular provider of specific information sources. The main purpose of such a form of information collection is to provide the place and method for long-lasting storage and usage of full texts documents. Open access to research information is a very important step for universities and helps them to improve their reputation and standing in the scientific sphere. The main problems regarding the functioning of the repository, filling and perspectives of development are analyzed in this paper.

Keywords: document archiving, library, open access, repository of a higher educational establishment, electronic archive, Webometrics, Google Scholar.

У наш час поняття «інформація», «наукова інформація», «науково-технічна інформація» природно поєднані з життям суспільства. Розвиток науки, культури, техніки, економіки і політики, інших галузей громадського життя не може розвиватися без інформації в тій або іншій формі.

Право громадян на свободу слова, на користування інформацією чітко закріплено в Конституції України. «Кожному громадянину, - записано в ній, - гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати використовувати і

поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір» («Конституція України», 2006).

Сьогодні дуже важко когось здивувати словами «відкритий доступ» чи «інституційний репозитарій». Адже сучасний етап побудови інформаційного суспільства характеризується активним використанням віртуального середовища та формуванням систем електронних інформаційних ресурсів.

Характерною ознакою сьогодення є зростання потоків інформації в електронному вигляді. Цьому сприяє розвиток інформаційних технологій, що базуються на засобах комп'ютерної техніки та телекомунікаційного зв'язку.

З початку XXI ст. рух за відкритий доступ до результатів наукових досліджень набув поширення по всьому світу.

В Україні базовим документом, який регламентує позицію держави у питаннях відкритого доступу є Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», який наголошує на необхідності забезпечення вільного доступу до результатів наукових досліджень, створених за рахунок коштів Державного бюджету України.

Інституційні репозитарії стають все популярнішим видом спеціальних інформаційних ресурсів.

В університетах за створення та підтримування репозитаріїв частіше всього відповідають бібліотеки, вони створюють необхідне технологічне середовище, координують роботу з авторами та редакціями.

Основне призначення інституційного репозитарію – це накопичення, систематизація та зберігання інтелектуальних продуктів університетської спільноти, а також поширення цих матеріалів у відкритому доступі засобами Інтернет-технологій у середовищі світового науково-освітнього співтовариства.

Мета та завдання інституційного репозитарію є забезпечення місця та способу централізованого, довготривалого зберігання в електронному вигляді повних текстів документів. Гарантування незмінності е-публікацій. Сприяння зростанню популярності університету шляхом представлення його наукової продукції у глобальній інформаційній мережі. Збільшення цитованості наукових публікацій, результатів досліджень співробітників та студентів університету шляхом забезпечення вільного доступу до них за допомогою Інтернету. Створення надійної та доступної системи обліку наукових публікацій та результатів досліджень співробітників і студентів університету.

Виникає питання: кому ж потрібний електронний архів у відкритому доступі?

Готовність науковців працювати з інституційним репозитарієм залежить від бажання та усвідомлення власних вигод, а це перш за все швидке розповсюдження своїх наукових досліджень, а найважливіше здійснювати швидкий обмін знаннями та досягненнями.

Користувачі при цьому матимуть необмежений доступ до повнотекстових першоджерел. А коли різні інформаційні запити користувачів повністю задоволені – можна з упевненістю сказати про якісну роботу і бібліотеки.

Наукові організації, перш за все університети, також зацікавлені у відкритому доступі до документів, оскільки збільшується репутація, престиж, і рейтинг в науковому світі.

Найбільше використовуються такі пакети програмного забезпечення для створення локальних репозитаріїв, як DSpace та Eprints, які підтримують всі прийняті інформаційні стандарти. Окремі установи впроваджують інші програмні пакети, але відсоток таких є невеликим.

Інституційний репозитарій Національного університету харчових технологій (eNUFTIR), офіційно введений в дію у жовтні 2011 року.

Роботи над eNUFTIR велися в три етапи:

- встановлення програмно-технічного забезпечення;
- розробка правового поля та методології роботи;
- популяризація сервісу серед потенційних користувачів та їх навчання.

За період виконання перших двох етапів було забезпечено безперебійну роботу репозитарію, підготовлено нормативну документацію, розроблено методичні рекомендації, що необхідні для ефективної організації роботи eNUFTIR та відповідної підготовки користувачів.

eNUFTIR був зареєстрований у Реєстрі репозитаріїв відкритого доступу (*Registry of Open Access Repositories, ROAR*), що підтримується Університетом Саутгемптона у Великій Британії, та у Довіднику репозитаріїв відкритого доступу (*Directory of Open Access Repositories, DOAR*), що є авторитетною базою академічних (наукових) репозитаріїв відкритого доступу і підтримується Ноттінгемським університетом.

Інституційний репозитарій НУХТ, базується на програмному забезпеченні DSpace – це вільне та відкрите програмне забезпечення, призначене для керування цифровими даними.

Координування роботи eNUFTIR забезпечується відділом Інформаційних технологій бібліотеки:

- проводяться семінари, практикуми;
- розсилка повідомлень е-поштою тощо.

Політика щодо змісту. Репозитарій eNUFTIR – за змістом є універсальним науковим зібранням. Тематичний склад визначається факультетами відповідно до наукового та навчального процесів університету. До нього входять:

- статті, монографії, підручники, методичні матеріали, тематичні збірки, матеріали конференцій (препринти або постпринти);
- наукові публікації;
- автореферати дисертацій;
- інші матеріали наукового, освітнього та методичного призначення.

Політика щодо розміщення. Розміщення документів здійснюється за видами документів двома шляхами. Це самоархівування, тобто представники кафедр мають можливість самостійно наповнювати репозитарій, а також наповнення співробітниками науково-технічної бібліотеки.

Для зручного самоархівування з авторами були проведені семінари, підготовлена та представлена презентація в розділі «Науково-технічна бібліотека».

Аналізуючи хід наповнення репозитарію було виявлено, що самоархівування займає 40% від загального наповнення.

Французький поет, драматург, критик, журналіст і письменник Теодор де Банвіль сказав: «Ті, хто нічого не робить, ніколи не помиляються». Продовжуючи цю думку, хочу відмітити, в процесі роботи з репозитарієм виявились і помилки.

А саме при самоархівуванні автори не звертали увагу на метадані, і тому прізвище та ім'я автора, ключові слова і анотація були написані однією мовою; назва файлу заголовними літерами, а розширення в форматі doc. Але самою найпоширенішою помилкою було написання назви файлу, що завантажувався, кирилицею, а потрібно латиницею чи цифрами.

Пошукова система Google Scholar, індексує документи, що збережені у типових форматах наукових праць (pdf, doc, docx, ppt). Google Scholar індексує pdf не

завжди, як наприклад, документ створений скануванням і збережений як фото. Неіндексується також і формат дежавю.

Зустрічались і дублети документів (наприклад два автори працюючи на різних кафедрах і маючи спільну статтю виставляли її двічі).

До кола проблем можна віднести і мову подання документу. Звісно, що наукометричні ресурси працюють переважно з англomовними документами, а українські репозитарії, і наш в тому числі, наповнюється кириличними публікаціями.

Було прийняте рішення, щодо змін у подальшому наповненні документів.

Перед публікацією на сайті, документ має пройти модерацію. Під модерацією мається на увазі перевірка адміністратором бібліотеки введених метаданих на коректність.

Якщо даних не вистачає або вони введені не коректно, то документ повертається відправнику. Причини повернення документу описуються у листі, який приходить на електронну пошту автора.

Кількість документів за півтора року наповнення інституційного репозитарію складає більше семи тисяч документів. Ця кількість уже є підставою для перегляду рейтингів.

На сьогодні в Україні діє 59 репозитаріїв. У реєстрі репозитаріїв відкритого доступу найбільша кількість документів, за типом відомчих депозитаріїв, має Національний університет «Львівська політехніка» (19809), друга сходинка за Сумським державним університетом (15323) Національний університет харчових технологій займає п'яту сходинку (7637).

Вебометричний рейтинг університетів є найширшим у світі за кількістю представлених ВНЗ. Українські університети представлені в повному обсязі.

Рейтинг Webometrics складається на основі аналізу чотирьох критеріїв: PRESENCE (присутність університету), IMPACT (цитованість), OPENNESS (відкритість ресурсів), EXCELLENCE (науковий рівень).

Проект Webometrics позиціонує себе як такий, що всебічно підтримує ініціативи відкритого доступу до наукових досліджень. Постачальником даних для визначення показника OPENNESS є система Google Академія. Рейтинг враховує загальну кількість файлів у, проіндексованих у Google Академії та датованих останніми п'ятьма роками.

Документи представлені в інституційному репозитарії впливають на показник PRESENCE, при умові, що доменна зона інституційного репозитарію знаходиться у складі доменної зони університету. В цьому випадку йде аналіз університету як цілісного веб-домену.

Так станом на 01.06.2013 року eNUFTIR, у [рейтингах репозитаріїв Вебометрікс](#), займає 14 сходинку. Це є показником роботи всього колективу університету, включаючи політику ректорату, бажання авторів та співробітників бібліотеки.

У перспективі постійне збільшення кількості та якості документів, в тому числі англomовних (монографій, підручників, аудіоматеріалів, авторефератів, та дисертаційних робіт) представлених у інституційному репозитарії Національного університету харчових технологій, та удосконалення дизайну репозитарію, адже фахівців які досить добре вивчили цю платформу практично немає.

Підводячи підсумок хочу відмітити, що важко в роботі тільки на перших порах. З кожним днем кількість науковців, що розмістила свої документи та їх зацікавленість збільшується. Університет отримує високу ступінь контролю над результатами досліджень своїх співробітників. А Інституційний репозитарій служить реальним показником визнання університету та демонструє наукову, соціальну та економічну значимість дослідницьких робіт і таким чином демонструє

статус та суспільне значення університету. Репозитарії повинні бути сумісними з прийнятими міжнародними протоколами, бути доступними для забезпечення найкращого глобального пошуку. При цьому університетські бібліотеки повинні:

- популяризувати відкритий доступ до інформації серед університетської спільноти, факультетів та окремих дослідників.
- ініціювати створення та розвиток інституційних репозитаріїв як джерел забезпечення вільного доступу до наукових матеріалів університету та сприяння підвищенню престижу університету.

Списки використаних джерел інформації

1. Конституція України : офіційне видання / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Київ : Парламентське видавництво, 2006. – 60 с. – (Закони України).
2. Наука України в дзеркалі наукометричної бази даних SciVerse Scopus. – Режим доступу : <http://jsi.net.ua/scopus/index.html>.
3. Про бібліотеки і бібліотечну справу : закон України від 16 березня 2000 р. № 1561-III / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 23.
4. Про інформацію : закон України від 02.10.1992 № 2657-XII / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – С. 1447-1462.
5. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки : закон України від 09.01.2007 № 537-V / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – С. 102.
6. Соловяненко, Д. Академічні бібліотеки у новому соціотехнічному вимірі. Ч.2: інфраструктура зберігання електронних науково-інформаційних ресурсів / Денис Соловяненко // Бібліотечний вісник. – 2010. – № 5. – С. 4.
7. Ярошенко, Т. Зелений шлях відкритого доступу. Репозитарії та їх роль у науковій комунікації: перші двадцять років / Тетяна Ярошенко // Бібліотечний вісник. – 2011. – №5. – С.8.
8. Ranking Web of Repositories. – Available: <http://repositories.webometrics.info/en/Europe/Ukraine>.